

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

İlahiyat Fakültesi Dergisi

Sayı: XIV/1 - 2010
(Hakemli Dergi)

Aile İçi Şiddet ve Huzur/Din Eğitimi*

Doç. Dr. Hüseyin YILMAZ*

Özet

Aile içi şiddet, ailenin bir üyesinin ya da üyelerinin ailenin diğer üyesi ya da üyelerine karşı gösterdiği her türlü sözlü ve fiili saldırganlığı anlamına gelmektedir. Temel insan haklarıyla ilgili bir sorun olan aile içi şiddet, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de insan onuruna yönelik bir saldırı olarak kabul edilmektedir.

Biyolojik, psikolojik ve sosyal nedenlerden kaynaklanan aile içi şiddet, yasalarda suç kabul edilmesine rağmen, toplumsal bir sorun olmaya devam etmektedir. Aile içi şiddetle mücadelede yasaların, kitle iletişim araçlarının ve aydınların yanında eğitimcilerin de sorumluluğu vardır. Çünkü eğitim, bireyleri bilinçlendirerek toplumda mutlu ve huzurlu bir aile anlayışını geliştirecek en önemli unsurdur.

Bu çalışmada aile içi şiddet, neden ve sonuçlarıyla birlikte ele alınmakta ve şiddetin olmadığı huzurlu bir aile hayatının geliştirilmesine yönelik bazı dinî, ahlakî ve eğitsel öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile, şiddet, kadına yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet, aile içi şiddet, din ve ahlak eğitimi, huzur eğitimi.

Abstract

Domestic violence involves verbal or physical assault by one family member or members on another or the other family members. Domestic violence, which is a basic human rights violation, is considered to be an assault on human dignity in our country as it is throughout the world.

Having its source in biological, psychological and social causes, domestic violence continues to be a social problem although it is against the law. Educators, along with the judicial system, the mass media and intellectuals, have responsibilities in fighting against

* Bu makalenin bir özeti, İslâmî İlimler Araştırma Vakfı tarafından 24-25 Nisan 2010 tarihleri arasında düzenlenen Aile ve Eğitim konulu Tartışmalı İlmî Toplantıda tebliğ olarak sunulmuştur.

* Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.
hyilmaz@cumhuriyet.edu.tr, hyilmaz1969@hotmail.com

domestic violence. Because, education is the chief element to promote the idea of happy and peaceful families in the society by creating an awareness in the individuals.

In this study, domestic violence is addressed with its causes and effects and some religious, moral and educational suggestions are offered to contribute to the realization of a peaceful family life free from domestic violence.

Key Words: Family, violence, violence directed at women, violence directed at children, domestic violence, religious and moral education, peace education.

Giriş

Aile, toplumun en küçük birimi ve en temel yapıtaşdır. İnsan ilişkilerinin başlayıp geliştiği aile, sosyal hayatın da temelini oluşturmaktadır. Sağlıklı bir aile düzeni kurulmadan sosyal hayatı şiddetten arındırmak mümkün değildir.

Yakın zamana kadar mahrem bir konu gibi değerlendirilen aile içi şiddet, son yıllarda bireysel, sosyal ve kültürel bir sorun olarak tartışılmakta ve tüm dünyada insan hakkına yönelik bir saldırı sayılmaktadır.

Ailede şiddetin bir yaşam biçimi ve sorun çözme yöntemi olarak algılanması, doğal olarak çocukları etkilemektedir. Şiddete tanık olan çocuğun kendisi de şiddete eğilim göstermekte ve bu eğilim ergenlik, gençlik ve yetişkinlik döneminde de devam etmektedir. Bu yüzden toplumsal şiddetin nedenlerini öncelikle ailede aramak gerekir.

Düzenli, huzurlu ve mutlu bir aile, bireylerin sevgi, saygı ve dayanışma ilkelerini karşılıklı olarak gözetmelerine bağlıdır. Ailede gözetilen bu ilkeler topluma da yansımakta, toplumun huzur ve refahına katkı sağlamaktadır. Çünkü aile ile toplum arasında çift yönlü bir ilişki vardır. Aile ilişkileri toplumsal davranışların seyrini ve kültürel değerleri etkilediği gibi, toplumun kültürü de aile ilişkilerini etkilemektedir. Dolayısıyla toplumsal bir sorun olan şiddetin aile ile ilişkisini incelemede yarar vardır.

A. Aile İçi Şiddet

Bir insan hakkı ihlali olan aile içi şiddet, tarih boyunca süregelen sosyal bir sorundur. Bilinen ilk şiddet olgusu, Hz. Âdem'in çocuklarından Kabil'in kendi kardeşi Habil'i öldürmesiyle başlamıştır. O dönemden itibaren insanlığın gündemine giren şiddet, günümüzde küresel düzeydeki yansımaların da etkisiyle değişik boyutlara

ulaşmıştır.

Şiddet kelime olarak sertlik, baskı, eziyet, korkutma, onur kırma, sindirme, zor kullanma, öldürme, yaralama, sakat bırakma, başkaldırma, incitme, hırpalama, kaba ve sert davranma gibi anlamlara gelmektedir.¹ Terim olarak ise şiddet, birey ya da grubun başka birey ya da grup üzerinde fiziksel veya psikolojik yönden baskı kurarak zarara neden olmasıdır.² Dünya Sağlık Örgütü'ne göre şiddet, "Bireyin kendisine, başkasına, belirli bir topluluk veya gruba karşı yaralama, ölüm, zarara uğrama, bazı gelişim bozuklukları veya yoksunluk ile sonuçlanabilen tehdit ya da fiziksel zor kullanması"³ demektir. Aile içi şiddet ise "Aile bireylerinden birinin ya da bir kaçının diğer aile bireylerine zarar vermesi, temel hak ve özgürlüklerini kısıtlayıp fiziksel ve psikolojik sıkıntılara maruz bırakması" şeklinde tanımlanabilir.

Aile içi şiddet bazen belli bir amaç için önceden plânlanırken, bazen de ani durumlarda kendini gösterebilir. Hem ailede hem de toplumda meşru bir sorun çözme yöntemi olarak kuşaktan kuşağa devam eden şiddet, zamanla alışkanlığa dönüşerek sıradanlaşmaktadır.

Aile içi şiddetin en açık sonuçları; organ yaranması, sakatlıklar, gelişim geriliği ve cinsel işlevsizlik, psikolojik rahatsızlık, depresyon, uyku düzensizliği, bunalım, kişilik bozukluğu, intihar, boşanma, ölüm, yetenekleri geliştirememeye, ailede ve toplumda huzursuzluk şeklinde özetlenebilir. Şiddet ortamında büyüyenler, isteklerin şiddet yoluyla daha kolay elde edileceğini düşünebilirler. Yine şiddetin olağan görüldüğü ailelerde sevgi, saygı ve güven duygusu zedelenmekte ve güce dayalı ilişki biçimi güçlenmektedir.

1. Uygulanışı Açısından Aile İçi Şiddet

Aile içi şiddetin uygulanış biçimi, toplumdan topluma ve zamana göre değişiklik gösterir. Burada ayrıntıya girilmeden, her toplumda görülebilecek genel şiddet türleri incelenecektir.

a. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet tokatlama, tekmeleme, tartaklama, hırpalama, kolunu bükme, boğazını sıkma, sağını çekme, burnunu kırma, bedeninin herhangi bir yerinden tutarak iteleme, kesici alet ya da

¹ Bkz: *Türkçe Sözlük*, 10. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005, s. 1866.

² Bkz: TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları*, Yayın No: 86, Ankara 1995, s. xxi; Faruk Kocacı, *Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet*, Sivas 2004, s. 111-12.

³ E. Krug, G. Linda ve Diğerleri, *World Report on Violence and Health*, World Health Organization, Ceneva 2002.

sopayla yaralama, sıcak suyla yakma, değişik şekillerde işkence yapma, sağlıksız şartlarda yaşamaya zorlama gibi eylemleri içerir.

Aile içi fiziksel şiddeti özetleyen en kapsamlı kavram dayaktır. Yani fiziksel şiddet denilince dayak akla gelir. Dayağın ailede bir terbiye aracı olarak kullanılması, bazı toplumlarda normal karşılanmaktadır. Özellikle sorumluluklarını yerine getirmeyen, emir ve yasaklara itaat etmeyen, iyi geçinmeyen, başkalarına zarar veren ve yalan söyleyen kimselerin dayağı hak ettiği konusunda yanlış bir kanaat vardır. Oysa dayak hem eğitimi hem de disiplini olumsuz etkilemektedir. Nitekim şiddet uygulayanların pek çoğu çaresiz kaldıkları için böylesi bir yöntemi seçtiklerini ancak pişmanlık duyduklarını ifade ederler.

Hz. Muhammed'in hayatına baktığımızda, İslâm eğitiminde dayağın yerinin olmadığı anlaşılmaktadır. "Küçüklerine merhamet etmeyen, büyüklerine saygı göstermeyen bizden değildir."⁴ diyen Hz. Peygamber, çocuklar başta olmak üzere herkese sevgi ve merhametle davranmayı öğütlemiştir. Başkasına ait bahçedeki ağaçları taşıdığı için yakalanan çocuk ile Hz. Peygamber arasında şu örnek diyalog geçmiştir: "Hz. Peygamber çocuğa; 'Yavrucuğum, hurma ağaçlarını niçin taşıdın?' diye sorar. Çocuk mahcup bir şekilde; 'Karnım açtı Ya Rasulallah, yemek için...' diye cevap verir. Sonra Hz. Peygamber; 'Yavrum! Bir daha ağaçları taşıma; ama istersen ağaçların altına düşenleri alıp yiyebilirsin' diyerek çocuğa öğüt verir. Sonra da başını okşayarak; 'Allahım! Bu yavrunun karnını doyur' şeklinde ona dua eder."⁵ Bu diyalog, hata yapanı suçlayıp cezalandırmadan önce bireyi yanlış davranmaya götüren nedenleri araştırmanın ve sonra da alternatif davranışı öğretmenin gereğini vurgulama açısından önemlidir.

Fiziksel şiddetin pek çok çevrede eğitim ve disiplin yöntemi olarak görüldüğünü daha önce de ifade ettik. Ancak fiziksel şiddet uygulayarak bireyi eğitmenin mümkün olmadığı ve bu yöntemin çoğu kez tehlikeli alışkanlıklara neden olduğu da bir gerçektir. Çünkü en kötü şartlarda yaşamaya, en kötü maddeleri kullanmaya alışan insan fiziksel cezalara da alışabilir. Nitekim sık sık cezalandırılan çocuğun zamanla cezayı umursamaz hale geldiği bilinmektedir.

b. Duygusal Şiddet

Duygusal şiddet; bağırma, azarlama, hakaret etme, aşağılama, surat asma, küçük görme, tehdit etme, alaya alma, gücünün

⁴ Tirmizî, Bir 15.

⁵ İbn Mâce, Ticaret 67.

üzerinde sorumluluk yüklemek, ilgilenmeme, komşu ya da arkadaşlarıyla görüştürmeme, reddetme, eve kapatma, aşırı derecede kıskanma, psikolojik baskı altında tutma gibi tutum ve davranışlarla karşıdakini sindirmeye, korkutmaya ve susturmaya çalışmaktır. Bireyi gıyabında eleştirme, yapılan iyilik ve fedakârlığı başa kakma, başkalarıyla kıyaslama, sevgi, saygı ve ilgiden yoksun bırakma gibi tutumları da duygusal şiddet olarak değerlendirilebilir.

Aile içi duygusal şiddet, genellikle yakınlar tarafından yapıldığı için engellenmesi zordur. Şiddetin sadece fiziksel saldırıdan ibaret sanıldığı toplumlarda duygusal şiddet olağan görülmektedir. Oysa duygusal şiddet, aynen diğer şiddet çeşitleri gibi aileyi ve toplumu derinden etkilemekte, bireyler arasında kin, nefret, intikam, kıskançlık ve saldırganlık duygularını tetiklemektedir.

c. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet, bireyin mal varlığına ve parasına el koyarak kendi isteği dışında tasarruflarda bulunma, çıkar sağlama, ailenin geliri ve gideri hakkında aile bireylerine bilgi verilmeme gibi olumsuzlukları içermektedir. Gücü olduğu hâlde erkeğin çalışmaması, kadının kazancının zorla elinden alınması, sigara, içki, kumar, piyango gibi alışkanlıklar yüzünden ailenin gelirinin ziyan edilmesi, yaşlıların maaş ve diğer gelirlerine el konulup onların rızası dışında harcama yapılması, çocuklar üzerinden haksız kazanç sağlanması ekonomik şiddete örnek gösterilebilir. Bireyin sosyal gelişimini engelleyici, sağlığını bozucu ve tehlikeli sonuçlar doğurucu işlerde çalıştırılması da ekonomik şiddet olarak değerlendirilebilir.

Ekonomik şiddetin mağdurları genellikle kadınlar, yaşlılar ve çocuklardır. Ekonomik şiddetin en çok etkilediği kesimin çocuklar olduğunu söyleyebiliriz. Ülkemizde yaşları 5-14 arasında olup da çalışan çocukların sayısının iki milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bu çocuklardan bazıları ailesine ek gelir temin etmek için çalışırken, bazıları da çocuk istismarcılarının elinden kurtulamadıkları için çalışmak zorunda kalmaktadır. Maddi geliri olduğu hâlde hastalanıp güçsüzleşen erkeler de ekonomik şiddetin mağduru durumuna düşebilirler.

d. Cinsel Şiddet

Seksüel motivasyona bağlı olarak gerçekleşen cinsel şiddet⁶, karşı cins ya da aynı cinsten birinin diğerine karşı cinsel içerikli söz, davranış ve değişik şekillerdeki eylemi olarak tanımlanabilir. Cinsiyetten dolayı aşağılanıp baskı görme, evli olduğu kişiyle bile olsa

⁶ Kocacı, *Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet*, s. 33.

zorla cinsel ilişki kurma, fuhşa zorlanma, istemediği biriyle evlendirilme, taciz edilme, kaçırılma, töre cinayetleri, internet ya da telefonla şantaj, ensest diye tanımlanan çarpık ilişki, kitle iletişim araçları vasıtasıyla kadın vücudunun teşhir edilmesi de cinsel şiddet olarak değerlendirilebilir.

Cinsel şiddeti olağanlaştıran unsurların başında, toplumun cinsiyete yüklediği anlam ve namus kavramıyla ilgili anlayışı gelmektedir. Geleneksel toplumlarda namus sırf kadına has bir özellik gibi algılanmakta ve kadın en çok namusunun korunması bahanesiyle şiddete maruz kalmaktadır. Kadın giydiği kıyafeti, izinsiz bir yere gitmesi, yabancılarla konuşması, ailenin uygun gördüğü kişiyle evlenmemesi, boşanmayı istemesi gibi nedenlerle eşi ya da diğer akrabaları tarafından şiddet görmektedir.

Cinsel şiddetin mağdurları genellikle kadınlar ve kız çocuklarıdır. Bu nedenle aile içi iletişimde cinsiyet özelliklerinin dikkate alınması ve rol çatışmasının yaşanmaması önemlidir. Karşılıklı sevgi ve saygı çerçevesinde geliştirilecek ilişki biçimiyle ailede birlik, beraberlik ve huzur ortamı sağlanabilir.

2. Mağdurları Açısından Aile İçi Şiddet

Şiddet genellikle sosyal hayatta birbirini tanıyan birey ya da gruplar arasında gerçekleşen bir sorundur. Şiddetin yönü güçlüden güçsüze doğru olduğu için, aile içi şiddetin mağdurları genellikle kadınlar ve çocuklardır.

Huzur ve mutluluk yeri olması gereken ailede bireyler arası güven ve saygıyı zedeleyen şiddet genellikle babadan anneye, anne babadan çocuklara, güçlü çocuktan güçsüz çocuğa ve yetişkin evlatlardan yaşlı anne babaya doğru yönelir. Dolayısıyla mağdurları açısından aile içi şiddeti beş başlık altında incelemek mümkündür.

a. Kadına Yönelik Şiddet

Tarihsel tecrübelerden ve sosyolojik araştırmalardan da anlaşılacağı gibi, ailede şiddet görenlerin başında kadınlar gelmektedir. Kadın başta kocası olmak üzere, babasından, erkek kardeşinden ve erkek arkadaşından şiddet görür. 2000 yılında yayınlanan UNESCO raporlarında dünya kadın nüfusunun en az beşte birinin az ya da çok şiddete maruz kaldığı ifade edilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde kadınların neredeyse yarısının bir kez bile olsa şiddet gördüğü belirtilmiştir.⁷ Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlü-

⁷ UNESCO, *Domestic Violence Against Women*, Innocenti Research Centre, Florence, Italy 2000, s. 120-135.

ğü'nün raporlarına göre de Türkiye'de her on kadından dördü eşi ya da birlikte yaşadığı kişiden şiddet görmektedir.⁸

Genellikle bağırma, üzerine yürüme, tokat atma, yumruk vurma, tekmeleme, itme, boğazını sıkma, sözlü hakaret etme, evden kövme şeklinde görülen kadına yönelik şiddet, daha çok kültürel algılamadan kaynaklanan erkek otoritesinin cinsel kimliğe bağlı olarak kadın üzerinde etki kurma arzusundan kaynaklanır. Erkekler, genellikle ekonomik sıkıntıların yol açtığı sinirlilik, işlerin kötü gitmesi, eğitimsizlik, kişilik zafiyeti gibi nedenlerle şiddete başvururlar.⁹ Kadının çalışma hayatına girmesiyle birlikte sarsılan otoritesini eşine kabul ettirmeye çalışan¹⁰, maddi, manevi ve cinsel yönden güçsüzlüğünü bastırmak isteyen erkeğin de şiddete başvurduğu söylenmektedir.¹¹ Yine tatminsiz evliliğin, kıskançlığın ve namusuna leke getirme şüphesinin de kadına yönelik şiddette etkili olduğu bilinmektedir.

Aile içi şiddet yaralanma, psikolojik bunalım, depresyon, bazı kronik ağrılar, cinsel soğukluk, jinekolojik sorunlar, sigara, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, güvensizlik, eşe ve çocuklara karşı sevgisizlik ve şiddete eğilimli olma gibi sonuçlar doğurmaktadır. Birçok kadının onurunun zedelenmesine neden olan aile içi şiddet, bazen sakatlanma ve ölümlerle de sonuçlanabilir.

Aile içi şiddete maruz kalan kadınların ekonomik kaygı, çocuklarını sağlıklı büyütememe endişesi, toplumsal desteğin yokluğu ve çevrenin psikolojik baskısı gibi nedenlerle şiddetten şikâyetçi olmadığı ve evliliği sürdürmeye çalıştığı anlaşılmaktadır.

b. Çocuğa Yönelik Şiddet

Psikolojik baskı uygulayarak ya da fiziksel güç kullanarak çocuğun bedensel, zihinsel ve duygusal yönden zarar görmesi, aç bırakılması, tedavi edilmemesi ve cinsel istismara maruz kalması çocuğa yönelik şiddet örnekleridir.

Anne babadan birinin üvey olması, eğitimsizlik, aile bireylerinin ruhsal, sosyal ve ekonomik sorunları, çocuk bakımı ve karar alma konusunda anlayış farklılığı, alkol ve uyuşturucu kullanımı, çocuk sayısının fazlalığı ve aşırı geçimsizlik gibi nedenler, çocuğun

⁸ http://www.10aralik.org/pdf/gozde_atasayan_02.pdf, 10.02.2010.

⁹ Kocacık, *Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet*, s. 49.

¹⁰ TC. Başbakanlık, *Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları*, s. 8; Kocacık, *Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet*, s. 10.

¹¹ Bkz: Çiğdem Arkan, "Sosyal Hizmetler Açısından Şiddet ve Bir Türü Olarak Kadına Yönelik Şiddet", *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 1, Ankara 1987, s. 83-85.

şiddet görmesinde etkilidir. Çocuğa yönelik şiddetin nedenlerinden biri de eşlerin annelik babalık rolüne henüz hazır olmamasıdır. Evliliğe çok erken yaşlarda adım atan ve çocuk yetiştirme konusunda ne yapacağını bilemeyen anne babalar şiddeti bir eğitim ve disiplin yöntemi bilirler.

Çocuğa yönelik şiddetin şekli, yörenin kültürüne, çocuğun ve ailenin durumuna göre farklılık gösterir. Anne babanın çocuk üzerinde tartışmasız bir güç kabul edildiği toplumlarda ölüm ya da aşırı yaralanma şeklinde sonuçlanmayan şiddet eylemleri, suç olarak mahkemelere intikal etmez.

2006 yılında 17 şehirde 1850 ortaöğrenim öğrencisine uygulanan bir anket çalışması, toplumumuzda çocuğa yönelik şiddet eğiliminin ciddi boyutlarda olduğunu göstermiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre yaklaşık her dört çocuktan üçü ailede şiddet gördüğünü söylemiştir. Şiddeti sırayla babasından, ağabeyinden ve öğretmeninden öğrenen bu çocukların yaklaşık üçte ikisinin başkasına şiddet uyguladığı ifade edilmiştir.¹²

Çocuğa yönelik şiddet denilince akla dayak gelmektedir. Oysa çocuğun ailede gördüğü şiddet dayaktan ibaret değildir. Bazen anne baba çocuğu banyoya, tuvalete, odaya, köyde ahır ya da samanlığa hapsederek cezalandırmaya çalışır. Yine pek çok ailede istenmeyen bir davranışta bulunan veya istenileni yapmayan çocuk onuru hiçe sayılırcasına azarlanmakta, yersiz ve ölçüsüz bir şekilde eleştirilmekte, korkutulmakta, bazı haklardan mahrum edileceği yönünde tehdit edilmekte veya fiziksel cezaya çarptırılmaktadır. Bazen de hataları abartılarak yetişkinlerle veya başka çocuklarla kıyaslanmakta ve böylece beceriksiz olduğu imajı verilmektedir. Çocukları geçici bir süre de olsa disipline alıştırdığı sanılan böylesi uygulamaların kin, nefret, korku ve güvensizlik duygularını artıracığı bilinmelidir.

Çocuğa yönelik şiddetin bir diğer yansıması da ihmalkârlıktır. Daha çok reddeden anne baba tutumu olarak bilinen ihmalkârlık, bazen anne babanın çocuğa düşmanca tavır göstermesi, yaramazlığı nedeniyle onu sık sık cezalandırması şeklinde de görülebilir. Çocuğun duygusal bütünlüğünü bozan reddetme, sevgiden yoksun bırakma, sürekli eleştirme, aşağılama, tehdit etme, korkutma, yıldırma, suçlama, benliğini yok sayma, aile içi uyumsuzluklarda taraf tutmaya zorlama gibi davranışlar ihmalkârlığın yansımalarıdır. Çocuğun fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimini etkileyen bu gibi tu-

¹² Bkz: Mustafa Yalın ve Faruk Can, "Gençler Hayatı Nasıl Algılıyor?", *Diyanet Aylık Dergi*, Sayı: 193, Ocak 2007, s. 5-7.

tüm ve davranışlar, eğitim sırasında öğrenme güçlüğü sorunlarının yaşanmasına neden olmaktadır.

Alay etmek, hoşlanılmayan lakaplar takmak ve başkaları yanında azarlayıp rencide etmek de çocuğa yönelik şiddetin bir başka şeklidir. "Sen aptalsın", "Bir işi de düzgün yapsan ne olur!", "Beni üzmemekten başka ne işe yararsın!" gibi suçlayıcı ve aşağılayıcı ifadeler, çocuğun kendini ailesi nezdinde değersiz görmesine sebep olur. Bu tür sözleri sürekli duyan çocuk bir süre sonra bunların gerçek olduğunu zannederek kendisini öyle algılamaya başlayabilir. Anne ya da babanın gerçekte inanmadığı ancak öfke ve sinirini yatıştırmak amacıyla söylediği bu tür yanlış sözleri idrak edemeyen çocuğun aile içi iletişimi problemlili hale gelir.¹³

Duygusal şiddetin olağan görüldüğü bir ailede sürekli eleştirilen çocuk kınama ve ayıplamayı, kin ve nefrete maruz kalan çocuk kavga etmeyi, alaya alınarak eğitime çalışılan çocuk kendini suçlamayı ve sıkılıp utanmayı öğrenir. Ailede dostluk, güven ve hoşgörü duygularıyla eğitilen çocuk ise sevgi, saygı, sabır ve kendine güven duyan bir kişiliğe sahip olur.

Şiddetle eğitime çalışılan çocuk bazı fiziksel ve ruhsal sorunlarla baş etmek zorunda kalabilir. Şiddete uğrayan çocuğun kişiliği, öz benliği ve kendine güveni gelişemediği gibi, ailesine güveni de zedelenmektedir. Kendisini sevdiğini söyleyen anne babasının dayak atmasına bir türlü anlam veremeyen çocuk büyük bir çelişki yaşar. Ayrıca şiddeti ev ortamında öğrenen çocuk fırsat bulduğunda öğrendiği şiddet içerikli davranışları kendi kardeşine ve diğer çocuklara da uygulamaya kalkışabilir. Hatta ilerde kendisi yetişkin birey olduğunda bakıma muhtaç anne babasına bile şiddet uygulayacak bir kişilik yapısına bürünebilir. Toplumda zaman zaman aile büyüklerine yönelik şiddet daha çok rövanş alma amacına yöneliktir.

Çocuğa yönelik şiddet vücutta yaralanmalara, fiziksel, zihinsel ve duygusal zarara ve hatta ölümlere neden olabilir. Şiddete maruz kalan çocukların pek çoğunda saldırganlık, disiplin kurallarına direnme, içe kapanma, intiharı düşünme, evden kaçma, bunalım, şiddet ve suça eğilimli olma gibi haller de görülebilir.

c. Erkeğe Yönelik Şiddet

Ailede şiddetin mağdurları sadece kadın ve çocuk değildir; bazen erkek de eşi ya da çocuğu tarafından şiddete maruz kalabilmektedir. Fiziksel görünüm, sağlık, psikolojik gelişim ve sosyal

¹³ Elif Arslan, *Şiddet ve Çocuklarımız*, Diyanet Yayınları, Ankara 2008, s. 28-29.

hayatla ilgili rollerini sahiplenme bakımından zayıf durumda olan erkeğin eşi ya da yetişkin çocuğu tarafından şiddete maruz kalması ile ilgili örneklerle rastlamak mümkündür.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu tarafından Türkiye genelinde yapılan bir araştırmada erkeklerin %2,1'inin sık sık, %1,2'sinin ara sıra eşi tarafından dayak yediği anlaşılmıştır. Yine Türkiye genelinde kentsel ve kırsal olmak üzere toplam 271 yerleşim biriminde 5385 kişi üzerinde yapılan bir araştırmada erkeğin daha çok sözlü şiddete maruz kaldığı ifade edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre erkeklerin % 69'u, kadınların ise % 73,2'si eşlerine değişik sıklıkta hakaret, küfür, alaya alma, aşağılama şeklinde sözlü şiddet uygulamaktadır. Kadının anlık çatışmaları kontrol altına almak ya da kendini şiddetten korumak için eşine şiddet uyguladığı yorumu yapılmaktadır.¹⁴

Erkeğin ailede uyguladığı şiddet, günün birinde güçsüzleşip eşinin ve çocuklarının bakımına muhtaç duruma düştüğünde bir rövanş alma şeklinde kendisine yönelebilir. İlişkilerin sevgi ve saygı çerçevesinde değil de güç odaklı bir anlayışla geliştiği ailelerde gücü elinde bulunduranın diğerine şiddet uygulama ihtimali yüksektir. Ancak kocaya ve babaya saygının kültürel bir değer olduğu toplumlarda böylesi bir şiddet çeşidine pek rastlanılmaz.

d. Yaşlılara Yönelik Şiddet

Aile içi şiddete maruz kalma riski taşıyan bir diğer grup da yaşlılardır. Yaşlıya ait para ve diğer servetin onun izni olmadan kullanılması ya da elinden alınması, sözlü hakarete uğraması, insanlar arasında küçük düşürülmesi, haklarının yok sayılması, dövülmesi, konuşturulmaması, cinsel taciz veya tecavüze uğraması, aç bırakılması, istemediği hâlde huzur evine götürülmesi veya kapı önüne terk edilmesi yaşlılara yönelik başlıca şiddet eylemleridir. Yaşlılara yönelik bu tür şiddet eylemlerinin dinî ve ahlakî bilgiden yoksunluk, değer kaybı, ekonomik yetersizlik, kuşaklar arası anlayış farklılığı, kişilik ve sağlık sorunları gibi nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir.

Geleneksel aile yapısında eşler, çocuklar ve yaşlılar (dede ve nine) aynı evde birlikte yaşarlar. Bazı ailelerde yaşlılarla ilişki ve iletişim biçimi dinin ve insan vicdanının öngördüğü saygı, sevgi, koruma ve gözetme ilkeleri doğrultusunda devam ederken, bazı ailelerde yaşlılar horlanıp dışlanmaktadır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de bu ihtimale dikkat çekilmekte ve şöyle buyrulmaktadır: "Rabb'in, kendisinden başkasına kulluk etmemenizi ve anne baba-

¹⁴ <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/aileici/aileicisiddet3.asp> (15.02.2010)

ya iyilikte bulunmanızı emretti. Şayet onlardan biri veya ikisi senin yanında ihtiyarlığa ererse sakın onlara "öf" bile deme. Onları azarlama; onlara güzel söz söyle. Onlara merhametle alçak gönüllülük kanadını ger ve de ki: Rabbim! Onlar beni küçükken nasıl terbiye ettilerse Sen de onlara öylece merhamet et."¹⁵

Anne babaya ve yaşlılara iyilik edip saygılı davranmanın İslâm'da özel bir yeri ve önemi vardır. İslâm dininde anne babaya ve tüm büyüklere saygıda bulunulması, onların ihtiyaçlarının karşılanması, nasihatlerinin dikkate alınması, üzüntü ve sıkıntılarının paylaşılması öğütlenmektedir. Öyleyse toplum bireylerinde büyüklere sevgi ve saygı bilinci geliştirilmeli, günün birinde herkesin yaşlanıp bakıma muhtaç hale geleceği gerçeği sürekli canlı tutulmalıdır. Eğitim kurumlarında ve basın yayın organlarında konuyla ilgili bilgiler sıklıkla işlenmeli, ibretli hikâyeler ve eğitici programlarla toplum aydınlatılmalıdır.

e. Kardeşler Arası Şiddet

Kardeşler arası şiddetin en önemli nedeni, anne babanın aile içerisindeki ayrımcı tutumu ve bu tutuma bağlı olarak çocuğun kardeşini kıskanmasıdır. Kendisine yönelecek sevgi, ilgi ve şefkate ortak olan kardeş, diğer kardeş ya da kardeşler tarafından kıskanılır. Bunun en önemli nedeni, doğal kıskançlık eğilimi yanında, kardeşine olan ilginin kendi imkânlarını kısıtlayacağı ve kendisinin ihmal edileceği düşüncesidir. Bu kıskançlığın kontrol edilemeyen bir öfkeye dönüşmesi hâlinde şiddet kaçınılmazdır.

Kıskançlık aslında doğal insanî duygulardandır. Bu duygu eğitim yoluyla doğru bir şekilde işlendiğinde olumlu bir rekabete (yarışmaya) dönüşüp zararsız hale gelebilir. Öyleyse kıskançlık ihtimaline karşı anne baba dikkatli olmalı, sevgi, şefkat, ihtiyaçları karşılama, görev ve sorumluluk verme gibi konularda çocuklarına eşit davranmalıdır. Ailenin büyükleri çocuklardan birini diğeriyle kıyaslamamalı, onun kendisini ifade etmesine imkân tanımalı, sevgi ve ilgide adaleti gözetmeye çalışmalıdır.

Birey şiddeti bazen anne babasından ve ailenin diğer bireylerinden taklit yoluyla öğrenir. Fırsat bulduğunda, doğru ya da yanlış demeden, öğrendiğini kardeşine uygulamaya çalışır. Kardeşler arası şiddet her zaman aileden kaynaklanmaz; bazen çevre, oyun ya da okul arkadaşı, televizyon ve sinema filmleri de kardeşler arası şiddette etkili olabilir. Gördüklerinden ve duyduklarından etkilenen çocuk şiddeti kardeşi üzerinde denemeye çalışır. Dolayısıyla ailevi ilişkilerde dikkatli davranmak, çocukları başıboş bırakmamak, okul

¹⁵ İsrâ 17/ 23-24.

ve oyun çevresini, izlediği dizileri bilmek, soru ve sorunlarıyla yakından ilgilenmek gerekir.

3. Aile İçi Şiddetin Nedenleri

Günümüzde bilgi ve iletişim araçlarının gelişmesine rağmen değerler alanı giderek zayıflamakta, bu da bireysel ve toplumsal pek çok soruna yol açmaktadır. Güven, barış, adalet, hakkaniyet, merhamet, sorumluluk gibi değerlerin sarsılıp önemini yitirmesi durumunda hayat anlamsız ve değersiz hale gelmektedir. Çünkü bireyin kendini aşmasını, tek tek olaylar üzerinde kalıcı ve tutarlı bir inanç ve tutum sahibi olmasını sağlayan değerler, davranışlara kılavuzluk etmektedir. Değerlerin zayıflaması, eksik öğrenimi veya yeterince içselleştirilmemesi durumunda saldırgan eğilimler güçleneceği¹⁶ için aile içi şiddet kaçınılmaz hale gelir.

Geleneksel ailelerde babadan anneye, anneden çocuğa, çocuktan da kardeşe doğru giden bir şiddet olgusu söz konusudur. Psikolojik, sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik pek çok sorundan¹⁷ kaynaklanan aile içi şiddetin nedenlerini bazı başlıklar hâlinde incelemede yarar vardır.

a. Ruhsal Sorunlar

Psikolojik ve psikanalitik anlamda şiddet ve saldırganlık, *engellenen* bir sonucu olup, işlerin yolunda gitmediği süreçlerde ortaya çıkar. İnsan ilişkilerinde ruhsal açıdan yaşanan bunalım ve çelişki, sevgi ve şefkat yetersizliği, reddedilme, değer verilmeme, kendini ifade edememe, baskı ve tehdit altında bulunma gibi sorunlar sağlıklı bir kişilik gelişimini engellemektedir.

Şiddet eğilimi, bireyin saldırganlık dürtüleri ile içsel kontrol düzenekleri arasındaki dengenin bozulması sırasında belirir. Sinirsel bozukluklar ile çevresel ortamdan gelen uyarılar, saldırganlığı ortaya çıkaran dürtüleri harekete geçirmekte ve bireyin kontrol sistemini zayıflatmaktadır.¹⁸ Kontrol sistemi zayıflayan ve ruhsal sorunları artan bireyin şiddete başvurması olağan hale gelebilir.

¹⁶ Hayati Hökelekli, "Çocuk ve Gençlerde Şiddet Olgusu ve Önlenmesine Yönelik Öneriler", *Değerler Eğitimi Dergisi*, Sayı: 14, İstanbul Aralık 2007, s. 63-64.

¹⁷ Bkz: Erich From, *İnsandaki Yıkıcılığın Kaynakları*, Çev: Ş. Alpagut, Payel yayınları, İstanbul, 1984; Hökelekli, "Çocuk ve Gençlerde Şiddet Olgusu ve Önlenmesine Yönelik Öneriler", s. 61-78.

¹⁸ Bkz: Hökelekli, "Çocuk ve Gençlerde Şiddet Olgusu ve Önlenmesine Yönelik Öneriler", s. 67.

b. Eşler Arası Geçimsizlik

Bazı ailelerin geçimsizliği sırasında eşe karşı şiddet, bir iletişim ve sorun çözme yöntemi olarak kullanılmaktadır. Sağlıklı iletişim ve sorun çözme yöntemlerinden habersiz olduğu için şiddeti doğal bir tavır olarak gören eşler, bu durumdan pek şikâyetçi olmazlar.

Ailede geçimsizliğin en önemli nedeni, eşlerin evliliğe hazır olmamasıdır. Eşlerin yaşı, kişiliği ve hayat anlayışı annelik veya babalık rolünü üstlenecek kadar gelişmemişse, o ailede ilişkilerin şiddetten uzak sürdürülmesi zordur. Erkekliğin bir ayrıcalık simgesi olarak kabul edildiği toplumlarda eşler arası geçimsizlik daha da yaygındır. Erkeğin kadına göre üstün sayıldığı kültürlerde kadına karşı şiddet olağanlaştığı için kadın kendine yapılanı normalmiş gibi algılamakta ve kendi çocuğuna da şiddet kültürüyle yetiştirmektedir.

Uzmanlar tarafından TBMM Töre ve Namus Cinayetleri Komisyonu'na sunulan raporda, kadınlara uygulanan şiddetin ileri boyutlara ulaştığı, hatta korku filmlerini aratmadığı belirtilmiştir.¹⁹ Aile ortamında anne babadan birinin diğerini sürekli aşağılaması, azarlaması, küçük düşürücü sözler söylemesi, sürekli eleştirerek gurununu rencide etmesi, çocukların ruhsal gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Eşler arası geçimsizliğin en büyük zararı çocuklardır. Ailede şiddete tanık olan çocuk bunalım ve gerginlik yaşamakta, bizzat kendisi şiddete maruz kalmış gibi bundan etkilenmektedir. Özellikle anne babanın kavgasına tanık olan çocuk onların birbirinden ayrılacağı ve kendisinin yalnız kalacağı korkusuna kapılır. Şiddet ortamında büyüyen çocuk, şiddetin doğal bir durum olduğunu zannetmeye başlamaktadır. Bu durumda çocuk çekingen, korkak, içine kapanık, saldırgan ve kavgacı bir kişiliğe bürünebilir.

Eşler arası şiddet karşısında dinî bilinçlenme önemlidir. Çünkü Allah eşler arasındaki ilişkinin sevgi ve muhabbet üzerine bina edilmesini, iman ve salih amel ortak paydasında buluşup²⁰ hayatın mutlu bir şekilde sürdürülmesini ister. Kur'an'da; "O'nun ayetlerinden biri de kendi cinsinizden sizi cezbeden eşler yaratması ve aranızda sevgi ve şefkat yerleştirmesidir. Şüphesiz bunda düşünenler için dersler vardır."²¹ buyrulmaktadır. Dolayısıyla evlilik, her iki taraf için zaman ve mekân ötesi bir güzelliğe sahip olmak demektir. Evlilik, cinsel ve ekonomik ihtiyaçların karşılandığı bir iktidar

¹⁹ <http://www.tumgazeteler.com/?a=1312722> (15.05.2010)

²⁰ Bkz: Ra'd 13/ 23; Yasin 36/ 56; Mü'min 40/ 8.

²¹ Rum 30/ 21.

kurumu olmaktan öte, hayatı öngörüldüğü gibi yaşama sorumluluğunun gereğidir.²² Furkan 'suresinde; "Onlar ki, 'Ey Rabbimiz! Bize göz nuru olacak eşler ve çocuklar bahşet; bizi Sana karşı sorumluluk bilinci taşıyan kimseler için örnek ve öncü yap' diye dua ederler."²³ buyrulmaktadır. Bu ifadelerin, kadını eşya sayan bir anlayışın yaygın olduğu bir dönemde gelmesi anlamlıdır. Öyleyse eşlerin birbirlerini sevmeleri ve bu sevgilerini çocuklarına da yansıtmaları, aile içi iletişimde saygı ve dürüstlük ilkelerini gözetmeleri, sadece kendileri için değil çocuklarının mutluluğu ve toplumun geleceği için de önemlidir.

c. Boşanma

Araştırma ve gözlemler, boşanma sonucunda parçalanmış ailelerde şiddetin daha yaygın olduğunu göstermektedir.²⁴ Boşanma öncesinde anne babanın birbirine karşı öfke ve şiddet içerikli davranışlarına tanık olan çocuk yaşadıklarının etkisiyle uzun süren bir sarsıntı dönemi geçirmektedir. Eşlerin boşanması sonucunda annesinden, babasından ya da her ikisinden uzak kalma durumunda olan çocuk başkalarının istismarına açık hale gelir.

Aile içi iletişim ve ailenin fonksiyonelliği konusundaki sorunlar, çocukta ve ailenin diğer bireylerinde önemli rahatsızlıklar meydana getirmektedir.²⁵ Boşanma nedeniyle parçalanmış bir ailenin çocuğu olmak sürekli risk altında yaşamak demektir. Boşanan ailenin çocuğu rahat imkânlarla yaşasa bile, sırf annesinden ya da babasından ayrı kalması bile ona yönelik bir şiddettir. Dolayısıyla boşanma, aile içi şiddetin hem nedeni hem de sonucudur.

Yasalara göre şiddet, boşanma nedenlerinden biridir. Evlilikte sorun yaşayan çiftlerden şiddete uğrayan taraf, aile içi şiddeti delil göstererek boşanma talep edebilir. Boşanmış ailenin çocuğu iyi bir aile eğitimi alamayacağı için böylesi bir çocuğun ilerde şiddet yanlısı olma ihtimali yüksektir.

d. Kitle İletişim Araçlarının Olumsuz Etkisi

Kitle iletişim araçlarının aile üzerindeki etkisi tartışılmaz bir gerçektir. Bu araçlar, topluma bilgi aktarmanın yanında, bireyler arasında ortak amaçların, beklentilerin, duyguların, düşüncelerin, değerlerin, tutum ve eylemlerin oluşumunu sağlamaktadır. Başta televizyon olmak üzere, sinema, gazete, dergi, kitap, radyo, inter-

²² Fatma Asiye Şenat Kazancı, "Kur'an'ın Aile İçi Şiddet Konusuna Bakışı'na Eleştirel Bir Yaklaşım", *Mehir Aile Dergisi*, Sayı: 2, Konya 2003, s. 60-61.

²³ Furkan 25/ 74.

²⁴ Bkz: <http://www.pdr.biz.tr/yazdir.asp?ID=672> (16.01.2010)

²⁵ Mehmet Zeki Aydın, *Ailede Ahlak Eğitimi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2009, s. 112.

net gibi araçlar, büyüğünden küçüğüne bütün aile bireylerini etkilemekte, bireysel ve sosyal hayatın gidişatında bu araçlar vasıtasıyla işlenen temaların izleri görülmektedir.

Kitle iletişim araçlarında çocuğun ilgisini çeken reklâm, sinema, dizi, çizgi film ve oyunların pek çoğunda insan ötesi figürler, tanrısal özelliklere büründürülen kahramanlar, sihir, büyü, renkarnasyon (ruh göçü), cinsellik, şiddet, küfürlü ve argolu konuşmalar, alkol ve uyuşturucu kullananların görüntüleri sıklıkla yer almaktadır. Özellikle televizyon, sinema ve internet gibi görsel iletişim kaynaklarında herhangi bir eleştiriye tabi tutulmadan yayınlanan bilgiler, çocuğun duygularını, tutum ve davranışlarını doğrudan ya da dolaylı olarak yönlendirmektedir. Bu etkilenme biçimi bazen bireyin kültür düzeyinin artmasına katkı sağlarken bazen de kültürel yozlaşmaya, kişiliksizliğe, bencilliğe, zevkler karşısında doyumsuzluk hırsına neden olabilir.

Kitle iletişim araçlarının şiddet konusundaki etkinliği iki temel nedenden kaynaklanmaktadır. Birincisi; olağan bir durum gibi sunulan şiddet içerikli yayın, haber ve programların bireyi duyarsızlaştırması, ikincisi ise bir amaca ulaşmada ve bir sorunu çözmede şiddetin bir yöntem olduğunun zannedilmesidir.

Kitle iletişim araçlarının okul çağı çocukları üzerindeki etkisiyle ilgili bazı araştırmalara göre; şiddet görüntüleri, sessiz ve sakin çocukların içine kapanmasına neden olmakta ve onlarda değişik korkular oluşturmaktadır.²⁶ Çocuklardan bazıları da medyada gördükleri şiddet içerikli temaları arkadaşları üzerinde denemeye kalkmaktadır.

Şiddet içerikli görüntüleri izlemenin çocuklar üzerindeki bir diğer etkisi de yanlışa ve şiddete karşı duyarsızlaşmaktır. Örneğin çocuğun izlediği çizgi film kahramanının üzerinden kocaman bir araba geçer, kahraman komik bir şekilde yere tamamen yapışmış olarak gösterilir ve daha sonra eski haline dönmüş olarak başka maceralara girer. Ya da çizgi film kahramanlarının biri diğerine ateş eder, ancak ateş edilen ölmeyip sadece komik duruma düşmüş gösterilir. Sonra o da başka maceralar peşinde koşar. Bunları seyreden çocuğun zihninde bu tür olaylar sıradanlaşır.²⁷

Televizyonda sansürsüz olarak yayınlanan savaş sahnelerinin, sokak kavgalarının, bombalı eylemlerin ve trafik kazalarının soğukkanlılıkla izlenmesine tanık olan bir çocuk başkalarının acılarına,

²⁶ Atalay Yörükoğlu, *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*, Özgür Yayınları, İstanbul 1997, s. 100.

²⁷ Arslan, *Şiddet ve Çocuklarımız*, s. 46.

ölüm ve yaralama olaylarına karşı duyarsızlaşabilir. Bu durum çocuğun sosyal olaylara karşı ilgisiz ve sadece kendini düşünen bir kişiliğe bürünmesi sonucunu doğurmaktadır. Çünkü çocuk doğal olarak "annem babam bu olayları normal karşıladığına göre bunda fazla bir şey yokmuş" diye düşünebilir. Yine çevrede şiddet konusunda öne çıkmış modellerin, ünlü kişilere suikast düzenleyenlerin, mafya liderlerinin gerçek birer kahraman gibi gösterilmesi, şiddeti özendirilen unsurlar olarak değerlendirilebilir.

Kitle iletişim araçlarının şiddeti olağan gösteren bir yönü de siyasetçilerin birbirlerine yönelttikleri suçlayıcı ve şiddeti çağrıştıran ifadelerin, mecliste yapılan kavgaların sansürsüz olarak yayınlanmasıdır. Çocuklar için rol modellerinden sayılan siyasetçilerin rakiplerini acımasızca kötüleyen sözleri toplum bireyleri arasında kin, nefret, intikam, çatışma, kamplaşma ve şiddet eğilimini artırmaktadır. Öyleyse topluma örnek olması gereken siyasetçiler, kin ve nefreti körükleyici bir üslup kullanma yerine, tatlı bir rekabet ortamında birbirlerinin politikalarını hoşgörülü ve seviyeli bir şekilde eleştirmeli, bu eleştirileri topluma duyurma rolünü üstlenen kitle iletişim araçları da daha hassas davranmalıdır.

Televizyon, radyo ve internet reklâmlarının birey üzerindeki etkisine de değinmek gerekir. Belki reklâmlar ile aile içi şiddet arasında doğrudan bir ilişki kurulamayabilir, ancak bazı reklâmların aile içi sorunlara neden olduğu göz önüne alındığında, aradaki ilgi daha iyi anlaşılacaktır. İnsanların pek çoğunu ilgilendirmeyen çok sayıda ürün, reklâmlarda büyük bir ihtiyaç gibi sunulmaktadır. Reklâmın tek amacı, tüketilmek istenen malın alımını teşvik etmektir. Reklâmla özentili bir şekilde tanıtılan ürüne sahip olamayan çocuk aile büyüklerine karşı güvensizlik, kin ve nefret duyabilir. Öyleyse çocuğu mümkün olduğu kadar zararlı reklâmlardan uzak tutmak, tanıtılan her ürünün satın alınamayacağını ona açıklamak gerekir.

Çocuğun şiddet görüntülerinin etkisine maruz kalmasını önlemek için televizyon izleme saatlerine sınırlama getirilebilir. Ancak sınırlama sadece çocuğa yönelik olursa etki gücü zayıf olur. Çocuklarla birlikte ailenin büyükleri de televizyon, video, bilgisayar ve internet dışında başka uğraşlara, kitap okumaya, spor yapmaya ve sohbet etmeye zaman ayırmalıdır. Eğer çocuk yine de şiddet içerikli programları izlemek isterse, birlikte izlenen program onun anlayacağı bir dille yorumlanmalıdır. Programda görülen haksızlık, yanlışlık veya şiddet içerikli bir sahne uygun bir dille açıklanabilir, hatalı kısımlar uygun bir üslupla eleştirilebilir. Böylece çocuk neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğrenme fırsatı bulur. Yine çocuk,

kitle iletişim araçlarında gördüğü sanal kahramanları örnek almak isteyebilir. Bu sanal kahramanlar yerine, ilmî ve ahlakî yönden örnek alınabilecek gerçek kahramanlar onlara tanıtılmalıdır.

Radyo ve televizyonun olumlu eğilimleri güçlendirici, olumsuz duygu ve davranışları da iyiye yönlendirici olması gerekir. Radyo ve televizyon yayınları RTÜK (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu) tarafından kontrol edilmeli, çocukların bedensel, zihinsel, duygusal, dinî, ahlakî ve sosyal gelişimlerini olumsuz etkileyen programlar gerekirse yayından kaldırılmalıdır.

e. Sosyo-Kültürel Anlayış ve Saplantılar

Aile içi şiddeti tetikleyen sosyo-kültürel nedenler denilince toplumun aile yapısı, insanlar arası davranış ve iletişim biçimi, eğitim düzeyi, gelir düzeyi gibi etkenler akla gelmektedir. Bunun yanında şiddetin toplum içerisinde nasıl varlığını sürdürdüğü ve ne düzeyde kabul gördüğü de önemlidir.

Eğer şiddet toplumsal yaşamın olağan bir parçası olarak benimseniyorsa sorun sayılmaz.²⁸ Hatta pek çok kültürde aile içi iletişimin başarısızlığı karşısında sorunlar şiddet yoluyla çözülmeye çalışılır. Özellikle ailenin erkeği, ailedeki statüsünün dikkate alınmadığını ve beklentilerinin karşılanmadığını hissettiğinde bu yöntemi denemek ister.²⁹

Geleneksel toplumlarda insanları eğitip terbiye etmek için sözlü ve fiziksel şiddete (dayağa) başvurulduğu bilinmektedir. Bir zamanlar çocuğunu okula götüren velinin öğretmene "Eti senin kemiği benim" demesi, "Onu döverek adam et." anlamına geliyordu. Bireyin ancak dayakla terbiye edilebileceğinin sanıldığı bu anlayış, "Dayak cennetten çıkmıştır.", "Hocanın vurduğu yerden gül biter.", "Kızını dövmeyen dizini döver." gibi şiddeti meşrulaştıran söylemlerle güç bulmaktadır. Bu sözlerin yaygın bir şekilde kullanıldığı toplumlarda şiddet uygulayanlar, yaptıklarının şiddet olduğunu dahi bilmeden bu eylemlerine devam ederler.

Şiddeti olağan gören anlayışın yaygın olduğu toplumlarda sadece kadınlar, çocuklar ve öğrenciler değil; askerler, mahkûmlar, çıraklar ve daha birçok kişi *adam edilmek* amacıyla şiddet görmektedir. Şiddetin tahrip edici sonuçları bununla sınırlı kalmamakta, kendilerine şiddet uygulananlar da fırsat ellerine geçtiğinde gözetimleri altındakilere öğrendikleri şiddeti uygulamaya kalkışır. Şiddet kültürüyle yetişen kadın, kocasının kendisini dövme hakkı-

²⁸ Doğu Ergil, "Şiddetin Kültürel Kökenleri", *Bilim ve Teknik Dergisi*, Sayı: 399, Şubat 2001, s. 40.

²⁹ Aysel Yıldırım, *Sıradan Şiddet*, Boyat Kitapları, No: 9, İstanbul 1998, s. 30.

nin bulunduğuna inanmakta; okulda dayak yiyen öğrenci, bunun yadırganacak bir yanının bulunmadığını zannetmekte; hapishane-deki mahkûm dayağı zaten hak ettiğini düşünmekte, kışlada şiddete maruz kalan asker, durumundan şikâyetçi olmayı aklının ucundan bile geçirmemektedir.

Pek çok aile, çocuklarını yetiştirirken geçmişin sorunlu eğitim anlayışını bilinçsizce taklit eder. Oysa geçmişi yeniden değerlendirmek ve yanlışlıklardan vazgeçmek gerekir. Geçmiş hayat tecrübelerinin ders alınabilecek yönleri çoktur. Ancak geçmişte eğitim imkânlarının daha kısıtlı olduğu düşünülürse, bizden önce yaşayanların her söylediğinin doğru kabul edilmemesi gerektiği kolaylıkla anlaşılacaktır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de atalarının yolunu bilinçsizce takip edenler şu ifadelerle eleştirilmektedir: "Onlara 'Allah'ın indirdiğine uyun.' denildiği zaman onlar 'Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız.' derler. Ya ataları bir şey anlamamış ve doğru yolu da bulamamış kimselerse ne olacak!"³⁰

Ayette açık olarak geçmişten gelen yanlış söz, davranış ve anlayışın bilinçsizce takip edilmesi eleştirilmektedir. Çünkü geçmiş kültürde doğruluğu tecrübe edilmiş faydalı bilgiler bulunmakla birlikte, döneminin şartlarına göre oluşmuş ancak zamanla geçerliliğini yitirmiş zararlı unsurlar da bulunabilir. Kan davaları, töre cinayetleri, ırk ayrımcılığı, darbeler, dayağın bir eğitim aracı olduğu anlayışı buna örneklerdir.

Din, dil, ırk ve bölge ayrımına dayalı olarak çıkan çatışmaların, yabancı düşmanlığının, ötekini aşağılamaya yönelik kin ve nefretin geleneksel kültürden kaynaklandığı bir gerçektir. Oysa insanın kendi iradesi olmadan gerçekleşen farklılıkların çatışma nedeni değil de zenginlik olarak algılanması Kur'an-ı Kerim'in bir öğüdüdür. İlgili ayetlerde "Dillerinizin ve renklerinizin farklı olması Allah'ın delillerindedir..."³¹, "Ey insanlar! Biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık, birbirinizle tanışasınız diye de çeşitli millet ve kabilelere ayırdık..."³² buyrulurken, insanlığın faydasına olan farklılıkların Allah'ın iradesiyle gerçekleştiği belirtilmektedir.

Aile içi şiddet bazen din referans gösterilerek de meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Nisa Suresi'nin 34. ayetindeki "Şerkeşliklerinden endişe ettiğiniz kadınlara öğüt verin. Vazgeçmezlerse kendilerini yataklarında yalnız bırakın. Yine de vazgeçmezlerse, onları dövün, pişman olup dönüş yaparlarsa affedin" gibi

³⁰ Bakara 2/ 170.

³¹ Rum 30/ 22.

³² Hucurat 49/ 11.

ifadelerden yola çıkılarak sorumluluğunu yerine getirmeyen kadının dövülebileceği söylenmektedir.³³ Ancak özel bir sorundan bahseden bu ifadenin sosyal hayatta kadın ile erkek arasındaki ilişkiyi düzenleyen temel bir yöntem gibi algılanması doğru değildir. Çünkü Hz. Peygamber'in eşlerine asla dayak atmadığı, eşine dayak atanları ise şiddetle eleştirdiği bilinen bir gerçektir.

İslâm'ın bir barış dini olduğu, ister ailede isterse toplumda olsun, şiddetin hiçbir türünün İslâm'la bağdaşmadığı yeterince bilinmemektedir. Dinimizin bu özelliği ön plana çıkartılmalı, dini bilmekten ya da yanlış yorumlamaktan kaynaklanan şiddet eğilimleri sağlıklı bir din eğitimiyle düzeltilmeye çalışılmalıdır.³⁴

Şiddet eğilimini artıran bir diğer etken de silaha düşkünlüktür. Düğün, nişan ve maç kazanma gibi sevinçli anlarda silah atma gelenegi buna örnektir. Silahın sıradan bir alet gibi rahatlıkla kullanıldığına tanık olan çocuk ve gencin şiddete özentisi duyması kaçınılmazdır.

Çocuk ve gencin boş zamanlarını sağlıklı bir şekilde değerlendirilebileceği uğraş alanları oluşturulmalı, ilgi ve enerjisi okuma, spor, izcilik, halk oyunları, şiir, edebiyat, sanat, ibadet ve daha başka etkinliklere yönlendirilmelidir. Aksi hâlde başıboşluk, şiddet içerikli oluşumlara davetiye çıkartabilir.

f. Ekonomik Sorunlar

Toplumun ve ailenin şiddetten uzak barış ve huzur içerisinde bir hayat sürdürmesinde ekonomik şartların rolü büyüktür. Ekonomik düzeyi ve yaşam kalitesi yüksek olan toplumlarda şiddet eğiliminin zayıf olacağı bilinmektedir. Enflasyon, gelir dağılımı adaletsizliği, sömürü, işsizlik, aşırı vergi, yoksulluk, görev paylaşımında kayırmacılık gibi ekonomik sorunlar aile içi şiddeti doğrudan ya da dolaylı olarak körüklemektedir. Yine yoksul ailelerin çocukları zengin ailelerin çocuklarıyla ve onların sahip olduğu imkânlarla yüz yüze gelince kendisinde bir eksiklik olduğu hissine kapılır. Söz konusu sorunlardan etkilenen bireylerden birçoğu, istemediği hâlde şiddete başvurmayı geçici bir çözüm olarak düşünebilmektedir.

g. Kötü Alışkanlıklar

Aile bireylerini şiddete yönelten nedenlerden biri de bazı kötü

³³ Konuyla ilgili geniş bilgi için bkz: Bekir Topaloğlu, *İslâm'da Kadın*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2001, s. 131-132; Abdurrahman Ateş, "Kur'an'ın Aile İçi Şiddet Konusuna Bakışı", *Mehir Aile Dergisi*, Sayı: 1, Konya 2001, s. 126-128; Kazancı, "Kur'an'ın Aile İçi Şiddet Konusuna Bakışına Eleştirel Bir Yaklaşım", s. 82.

³⁴ Bu konuda geniş bilgi için bkz: Hüseyin Yılmaz, *Din Eğitimi ve Sosyal Barış*, İnsan Yayınları, İstanbul 2003.

alışkanlıklardır. Gayri meşru ilişkiye düşkünlük, alkol, kumar, şans oyunu ve uyuşturucu kullanımı gibi alışkanlıklar, ailede yaşanan şiddet olaylarının temel nedenleri arasındadır. Yapılan bir araştırmada alkol, uyuşturucu ve kumar alışkanlığı olanların %25'inin aile içinde şiddet uyguladığı anlaşılmaktadır.³⁵

B. Ailede Huzur/Din Eğitimi

İnsanoğlu, yaratılışından bu güne kadar hep huzuru aramış ve bunu değişik yöntemlerle gerçekleştirmeye çalışmıştır. Çünkü insanlığın en temel amacı, huzura ve mutluluğa ulaşmaktır. Bu yüzden başta dinler olmak üzere, bireysel ve sosyal hayatı düzenlemeyi amaçlayan sistemlerin her biri, insana huzur getireceği hipotezi üzerinde durmaktadır.

Huzur, insanın bireysel ve sosyal hayatında uyum içerisinde yaşayabilmesi demektir. Kuşkusuz uyumu ortaya çıkaran ve bireyin gelişimini sağlayan bazı değerler vardır. Büyük ölçüde dini/manevî temellere sahip bu değerler, huzurun kalitesini ve sürekliliğini belirler. Bireysel açıdan ele alındığında, huzura ulaşmanın temel şartı, bireyin hayatı anlamlandırması ve her türlü zorluğa rağmen hayatı yaşamaya değer bulmasıdır. Bu bağlamda huzur, bireyin kendi ruh dünyası, çevresi ve Yaratıcısı ile uyumunu ifade eder. Huzur ekonomik güce, mevki ve makama, sınırsız özgürlüğe, teknolojik imkânlarla ve konfora sahip olma olarak da anlaşılabilir. Ancak bu tür huzur algılamaları göreceli ve geçici sürelidir. Dine göre ise huzur, insanın hem dünya hem de ahret hayatında elde etmeyi hedeflediği bir değerdir.

İnsanın dış çevreyle uyum kurabilmesi, büyüme, öğrenme ve gelişme dönemini sağlıklı geçirmesiyle mümkündür. Başlangıçta herhangi bir bilgiye sahip olmayan insan, ailesinden ve çevresinden etkilenerek bazı sosyal davranışlar edinir. Birey, topluma ait değer hükümlerini, hayat görüşlerini, ör ve âdetleri öncelikle ailesinden öğrenir. Böylece aile, bireyin öğrenmesi ve sosyalleşmesi aşamasında ilk ve en önemli basamağı oluşturmaktadır. Ailede edinilen alışkanlıkların sonraki yıllarda değişmesi imkânsız olmamakla birlikte zordur. Dolayısıyla dinin ailede kazanılan huzur ve mutluluğun etkisi, hayatın her alanında hissedilecektir.

Aile içi şiddetle mücadelede yetişkinlere yönelik resmî ve sivil kuruluşlarca düzenlenecek aile seminerleri ve bazı yaygın eğitim etkinlikleri dışında yapılacak fazla bir şey gözükmemektedir. Ancak yeni yetişen bireyleri şiddetten uzak barış ve huzur yanlısı olarak yetiştirme konusunda önemli imkânlarla sahibiz. Bu imkânlar ara-

³⁵ http://tr.wikipedia.org/wiki/Aile_i%C3%A7i_%C5%9Fiddet (13.02.2010)

sında dinî/eğitsel etkinliklerin önemi büyüktür. Bu etkinliklere değinmede konumuz açısından yarar vardır.

1. Din ve Ahlak Eğitimi Önem Vermek

Aile, hayatın temelini atıldığı ilk sosyal kurumdur. Bu kurumda insana mutluluk ve huzur getirecek olan eğitim, bireyin yeteneklerini, ilgi ve ihtiyaçlarını, güçlü ve zayıf yönlerini tanımayı gerektirir. Çünkü aile içi şiddetin temelinde eğitimsizlik ya da çarpık eğitim anlayışı yatmaktadır.

Bireyi bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlakî yönüyle bir bütün olarak geliştirme süreci olan eğitim, yanlış anlayış ve uygulamalar yüzünden bazen huzursuzluğun ana kaynağı haline gelebilir. Eğer bireyin eğitim süreci sağlıklı bilgiler ve uygun yöntemlerle sürdürülemezse onun şiddetten uzak bir dünya görüşüne sahip olması zordur. Bu yüzden, yaratılış özellikleri hem iyiliğe hem de kötülüğe eğilimli olan bireyin iyi duygularını geliştirip olumsuz eğilimlerini kontrol altında tutabilecek bir kişilik yapısına sahip olmasına yardımcı olmak eğitimin amaçlarından sayılmıştır.

Eğitimsizlikle şiddet arasında paralel bir ilişki söz konusudur. Yapılan sosyolojik araştırmalarda eğitim düzeyi düşük ailelerde şiddet eğiliminin daha fazla olduğu, eğitim ve kültür düzeyi yüksek ailelerde ise şiddetin daha az görüldüğü sonucuna varılmıştır.³⁶ Eğitimsizliğin şiddetle ilişkisi konusunda en temel sorun, kültürel algılamada şiddetin olağan görülmesidir.

Bireyi inciten davranışların şiddet sayılıp sayılmaması konusunda toplum ve bireyler arasında anlayış farklılığı vardır. Bazen sert bir bakış ve yüksek sesle konuşma şiddet sayılırken, bazen dayak ve işkence bile normal karşılanmaktadır. İşte şiddetle ilgili bu derin fark, ailenin eğitim anlayışı ve sosyo-kültürel yapısından ve toplumun değer yargılarından kaynaklanmaktadır.

Şiddet ortamında yetişen ve sağlıklı bir aile eğitimi alamayan bireylerde bazı çarpık düşüncelerin oluşması kaçınılmazdır. Bu düşüncelere tanık olan birey, gücü yetenin şiddet uygulayabileceğini, toplumda haklının değil güçlünün övüldüğünü, saygınlığın yolunun güçlü olmaktan geçtiğini ve saldırıda bulunmanın kahramanlık gösterisi olduğunu sanabilir. Sonuç olarak sağlıklı bir aile eğitiminden yoksun büyüyen çocuk gördüğü ve yaşadığı kötü örneklerden etkilenmekte, karşılaştığı sorunları güç kullanarak aşabileceğini düşünmektedir.

³⁶ Bkz: Kocacık, *Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet*, s. 110.

Bireysel ve sosyal hayatı şiddetten uzak bir şekilde sürdürmek, her şeyden önce dinî ve ahlakî değerlerin birer erdem olarak kabul edilip yaşanmasına ve yetişen nesle aktarılmasına bağlıdır. Çünkü ailede kazanılan dinî/ahlakî değerler, başka olumlu duyguların güçlenmesine de öncülük eder. Nitekim Hz. Peygamber, anne babanın çocuğuna vereceği en güzel hediye olan onu güzel bir şekilde eğitmesi olduğunu söylemiştir.³⁷

Dinde öngörülen sevgi, saygı, hoşgörü, sadakat, affetme, adalet ve fedakârlık gibi değerlerden uzak bir ailede huzur ve mutluluktan söz edilemez. Bir ahlak zafiyeti olarak kendini gösteren şiddet, dinî/ahlakî bilinçlenmede yetersizliğin bir sonucudur. Din ve ahlak eğitimi alan ailelerde de şiddet görülebilir. Ancak bunun nedeni, verilen eğitimin niteliksizliği ya da yetersizliğidir.

Din ve ahlak eğitiminin amaçlarından biri de bireyin vicdan gelişimini güçlendirmektir. Vicdan, şiddet eğilimi karşısında bireyi frenleyen etkili bir güçtür. İslâm'ın günah, sevap, ahiret, mükâfat, mücazat, Allah sevgisi, Allah korkusu gibi değerleri, vicdan duygusunu daha da güçlendirmektedir. Evrensel değerler olarak bilinen doğruluk, dürüstlük ve insan hakları gibi ilkeler etrafında her inanç ve düşünce mensubu birleşebilir; ancak herkesin bildiği iyinin yanına *sevabı*, *kötünün* yanına da *günahı* eklemek, vicdana yepyeni bir boyut ve etkinlik kazandırmaktadır.

Din ve ahlak eğitiminin bireye kazandırdığı empati duygusu da aile içi şiddeti önlemede önemli bir etkidir. "Kendiniz için istediğinizi, başkaları için de istemediğiniz sürece gerçek mü'min olamazsınız."³⁸ hadisinde de işaret edildiği gibi, bireyin kendini muhatabının yerine koyarak onu anlamaya çalışması ve başkalarına zarar vermemesi³⁹ şiddetten uzak bir iletişim biçimini tercih etmesi anlamına gelmektedir.

Din ve ahlak eğitimi, bireyin hem kendi iç dünyasının hem de dışa yansıyan yönünün şekillenmesinde etkisini göstermektedir. Sağlıklı bir din ve ahlak eğitimi alan bireyin ailesine, çevresine, ülkesine ve insanlığa faydalı olacağı bilinmelidir.

2. Kişilikli Bireyler Yetiştirmek

Aile içi şiddetin bir kültür olarak nesilden nesile devamını önlemede kişilikli bireyler yetiştirmenin önemi büyüktür. Kişilik, "bi-

³⁷ Tirmizî, Bir 33.

³⁸ Buhârî, İman 7.

³⁹ Bkz: Buhârî, İman 8.

reyin iç ve dış çevresiyle kurduğu tutarlı ilişki şekli,⁴⁰ duygu, düşünce, inanç ve beklentilerin bireyin kendi içi dünyasında örgütlenmiş hali⁴¹ olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer ifade ile kişilik, bireyin dışarıdan görünüşü⁴² ve onu başkalarından farklı kılan özellikleridir.

Aile içi şiddet, öncelikle bir kişilik sorunudur. Kişilikli bireyler yetiştirmede en önemli rol aileye düşmektedir. Çünkü çocuğun kişiliğinin temelleri öncelikle ailede şekillenmektedir. Aile içi iletişim biçimi, aile üyelerinin sağlık durumu, birbirlerine karşı sevgi, saygı ve güveni kişiliğin oluşmasında son derece etkilidir.⁴³

Bireyin şiddet eğiliminden uzak barış ve huzur yanlısı bir kişiliğe sahip olmasında, şiddeti özendiren oyun ve oyuncaklardan sakınmasının önemi büyüktür. Öyleyse çocuğun oyuncaklar konusunda dikkatli olması, tabanca, tüfek, tank, bıçak gibi maketler yerine, öldürmeyi özendirmeyen, zekâ geliştirmeye yönelik oyuncakları tercih etmesi sağlanmalıdır. Televizyon, video ve sinema filmlerinde, bilgisayar ve internet oyunlarında da aynı dikkatin gösterilmesi gerekir. Kısacası çocuğa dış dünya ile tanışmaya başladığı andan itibaren insan haklarına saygı bilinci verilmelidir.

Çocuğun şiddetten uzak yetişmesinde, ondaki din duygusunun sevgi temeline dayalı olarak gelişmesinin de rolü vardır. Allah, Peygamber ve insan sevgisiyle birlikte, dinin emir ve yasaklarına uymanın gerekliliği çocuğa yumuşak bir dille anlatılmalıdır. Bazı anne babalar, çocuğun yaramazlıklarını Allah'la korkutarak önleme yanlışlığına düşerler. Bu durum, bilinçaltında hem Allah'a hem de insanlara karşı olumsuz duyguların oluşmasına neden olabilir. Dolayısıyla çocuğu ailede ve okulda sağlıklı bir anlayış ve uygun yöntemlerle eğitmek önemlidir.

3. Toplum Cinsiyet Ayrımcılığına Karşı Bilinçlendirmek

Aile içi şiddet, çoğu zaman cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanan bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Cinsiyet ayrımcılığı, kadın erkek şeklindeki doğal farklılığının ötesinde felsefi, ideolojik, ahlakî ve hukukî boyutları olan bilinçli bir yaklaşımdır.⁴⁴ Erkek

⁴⁰ Erich Fromm, *Erdem ve Mutluluk*, Terc: Ayda Yörükân, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1993, s. 70; Doğan Cücelioğlu, *İnsan ve Davranışı*, 6. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul 1996, s. 404.

⁴¹ R. Stagner, *Psychology of Personality*, 3rd Edition, McGraw-Hill, New York 1961, s. 87.

⁴² Bkz: G. W. Allport, *Personality: A Psychological Interpretation*, Henry Holt, New York 1937, s. 48.

⁴³ Bkz: Aydın, *Ailede Ahlak Eğitimi*, s. 27-28.

⁴⁴ Talip Özdeş, *Cinsiyet Kimliği*, Seyran Yayınları, Sivas 2000, s. 31.

egemen kültürlerde aile içerisinde erkeğin asıl rolü evin geçimini temin etmektir. Kadın ise yemek pişirme, temizlik, çocuk büyütme ve ailenin duygusal ihtiyaçlarını karşılama gibi işlerden sorumludur. İşte ailede erkeğin statüsünün daha yüksek kabul edildiği ve erkekliğin bir ayrıcalık simgesi sayıldığı toplumlarda kadına karşı şiddet sıradanlaşmaktadır.

İlâhî kaynaklı dinler, toplumsal bir saplantı olan cinsiyet ayrımcılığını önlemeye yönelik önemli tavsiyeler sunmaktadır. Özellikle İslâm dini, cinsiyet ayrımcılığına karşı adalet ilkesini getirmiş, farklı fizyolojik ve psikolojik yapıya sahip kadın ile erkeği, insan olmaları bakımından eşit, rollerdeki farklılıkları yönüyle de birbirlerini tamamlayan varlıklar olarak kabul etmektedir. Çünkü İslâm dininde sosyal hayat, kadın ile erkeğin birlikteliğiyle devam eden bir süreçtir.⁴⁵ Hz. Peygamber; "En hayırlınız, hanımlarına iyi davranmanızdır"⁴⁶ buyurarak ailedeki bu birlikteliğin iyi ilişkiler çerçevesinde sürdürülmesi gerektiğini vurgulamıştır.

İslâm'ın aile içi iletişimde adaleti öngören prensiplerine rağmen, Müslüman toplumlarda kadın karşıtı anlayış bazen dinî bir görünümle de sürmüştür. Bu sürecin, Hz. Peygamber'in vefatından sonra yavaş yavaş başladığı Abdullah b. Ömer'den nakledilen şu rivayetten anlaşılmaktadır: "Peygamber devrinde hakkımızda ayet iner korkusuyla kadınlarımıza elimizi ve dilimizi uzatmaktan sakınırdık. Peygamber vefat edince, dilimizi ve ellerimizi onlara uzatmaya başladık."⁴⁷

Görüldüğü gibi, toplumda cinsiyet ayrımcılığını çağrıştıran yanlış duygu ve düşünceler dinden değil, kadın haklarını tam olarak işletemeyen Müslümanların İslâm öncesi kültürlerinden kaynaklanmaktadır. İslâm'ın kadın erkek ilişkilerinde gözetilmesini istediği adalet prensibi zamanla çarpıtılmış ve birçok rivayet, cinsiyet ayrımcılığını çağrıştıracak şekilde yorumlanmıştır. Din adına yapılan bazı yorumlarda kadın huysuz, uğursuz, kötülük timsali, akıf ve dinî açıdan eksik ve baştan çıkartıcı bir varlık olarak tanımlanmıştır. Kur'an-ı Kerim'in içeriğine ve ahlak anlayışına uygun düşmeyen bu rivayetler, sözlü ve pratik uygulamalarda da korunmuştur. Öyleyse cinsiyet ayrımcılığının dayandırıldığı asılsız rivayetlerin kültür içerisinde ayıklanmasını sağlayacak akademik çalışmaların yanında, toplumu cinsiyet ayrımcılığına karşı bilinçlendirecek eğitsel etkinliklere de ihtiyaç vardır.

⁴⁵ Bkz: Âl-i İmran 3/ 195; Fussilet 41/ 46; Rum 30/ 21.

⁴⁶ Tirmizî, Radâ 11.

⁴⁷ Buharî, Nikâh 80.

4. Çocuklara Model Olmak

Doğumundan itibaren aile ortamında yetişen birey, ailede gördüğü baskı, şiddet ve aşağılanma gibi olumsuzluklardan önemli ölçüde etkilenmektedir. Aile bireylerine özentili duyan çocuk, onların davranışlarını isteyerek ya da istemeyerek model almaya çalışmaktadır.

Çocuğun ilgiyle izlediği aile büyükleri yanında, oyun arkadaşı, öğretmen, film ve hikâye kahramanı gibi kişilerin iyilik, doğruluk, temizlik ve yardımseverlik içeren duygu ve davranışları ya da bunların zıddı olan kin, nefret, hoşgörüsüzlük, kavga ve şiddet gibi olumsuz tutumları çocuk tarafından model alınarak benimsenmektedir. Sosyal hayatta uyumlu ilişki biçimiyle tanışan çocuklarının uyumlu; sık sık şiddet, kargaşa ve kavgaya tanık olan çocukların ise genellikle kavgacı ve geçimsiz olmaları bu yüzdendir. Çocuklar içerisinde sevgi ve hoşgörü modelleriyle tanışanlar sevmeyi ve sabırlı olmayı; desteklenenler kendine güvenmeyi; övülüp beğenilenler takdir ve teşekkür etmeyi; hakkına saygı gösterilenler adil olmayı; güven ortamında yetişenler inançlı olmayı; ailede kabul ve onay görenler kendine ve başkasına saygıyı; dostluk görenler mutlu olmayı öğrenir. Sürekli eleştirilenler kinamayı ve ayıplamayı; kin ve nefret ortamında yetişenler kavga etmeyi; alay edilenler sıkılıp utanmayı; sürekli utanç duygusuyla eğitilenler ise kendini suçlamayı öğrenir.⁴⁸ Öyleyse çocuğun yanlış örnekleri model alma ihtimaline karşı dikkatli olunmalı, toplumda başarısıyla tanınmış kişiler çocuğa model gösterilmelidir.

Çocuklar özellikle evdeki kavgadan çok etkilenirler. Bazı ailelerin sıkıntılı durumlarda bir rahatlama yöntemi olarak kavgaya başvurduğu görülür. Ancak kavganın rahatlık sağlaması bir yana, yeni problemlere yol açtığı bir gerçektir. Kaldı ki anne babanın kavgası, başka iki insanın kavgasına benzemez. Çünkü aile ortamında yapılan kavga, ailenin huzur ve mutluluğunu bozan bir yıkım olmanın yanında, çocuklarda şiddet özentisine, kaygıya ve korkuya da neden olmaktadır. Kavga ortamında ruh sağlığı bozulan çocuğun anne babasını kaybetme ve gelecekte yalnızlığa terk edilme kaygısı çekmesi kaçınılmazdır. Öyleyse eşler aile ortamında kavga etmemeli, her şeye rağmen tartışma kaçınılmaz hale gelirse, sabredip çocukların uyumasını beklemeli ya da tartışma için başka mekânlar tercih edilmelidir.

Çocuklar aslında iyiliğe eğilimlidirler. Hz. Peygamber, "Her çocuk fitrat üzere doğar; sonra anne ve babası onu Yahudi, Hıristiyan

⁴⁸ Aydın, *Ailede Ahlak Eğitimi*, s. 171-172.

veya Mecusi yapar."⁴⁹ buyurarak, çocuğun kişiliğinin oluşmasında ailenin ve çevrenin önemli olduğuna işaret etmektedir. O hâlde şiddetten uzak bir kişilik sahibi olmaları konusunda çocuklara model olunmalıdır.

5. Sevgi, İlgî ve Hoşgörü İlkelerini Gözetmek

Aile ortamı, büyüklerden küçüklere doğru sevgi, şefkat ve merhametin; küçüklere de büyüklere saygı ve itaatın yoğun olarak belirdiği doğal bir ortamdır. Ailede sevgi, saygı ve hoşgörülle büyüyen çocuk, içten gelen bir bağlılıkla ailesine bağlanır ve gördüğü sevgi, saygı ve hoşgörüyü aynısıyla karşılık verir. Çocuğun büyüdüğünde bu değerleri benimsemesi, her şeyden önce bu ilkelere doğrultusunda yetişmesine bağlıdır. Özellikle bedensel, ruhsal ve sosyal gelişim sevgi dolu sıcak bir yuvada başlamakta, ilgiyle gelişmekte ve hoşgörülle dışa yansımaktadır. Öyleyse aile içi iletişimin sevgi, ilgi ve hoşgörü ilkeleri üzerine kurulması önemlidir.

Kur'an-ı Kerim'de çocuk sevgisinin insana süslü gösterildiğinden bahsedilmektedir.⁵⁰ Doğal evlat sevgisi yanında çocuğun ayrıca süslü gösterilmesi, çocuk yetiştirme gibi son derece zor bir görevin külfet olmaktan çıkartılıp nimet haline dönüştürülmesi amacına yönelik olabilir.

Çocuk eğitiminde sevgi, ilgi ve hoşgörü ilkelerini gözetmede anne babaya büyük görev düşmektedir. Bu ilkeleri önce kendi aralarında uygulamak durumunda olan anne baba, çocuklarına da örnek olmak durumundadır. Yapılan bir araştırmada ailede sevgi, ilgi, güven ve hoşgörü eksikliği yaşayan bireyin şiddet uygulamaya daha eğilimli olduğu sonucuna varılmıştır.⁵¹ Çünkü ailedeki olumsuz iletişimin çocuk üzerindeki etkisi de olumsuzdur. Çocuk gelişim sürecinde sözlerden, davranışlardan, jest ve mimiklerden, iyi ve kötü olan her şeyden etkilenmekte, onun psikolojik yapısı bu olumsuzluklarla şekillenmektedir. Aile içi iletişimin sevgi ve anlayış çerçevesinde yürütüldüğü ailede yetişen çocuğun, diğer insanlarla olumlu ilişkiler kurmada güçlük çekmediği görülmektedir.⁵² Öyleyse çocuklar ailede suçlanıp aşağılanmamalı, aksine kendine güven duygusu güçlendirilmelidir.

Ailenin çocuğa yönelik sevgi ve ilgisi sözde kalmamalı, öpme, okşama, kucağa alma, hal hatır sorma ve sorularını ciddiye alıp

⁴⁹ Müslim, Kader 22.

⁵⁰ Bkz: Âl-i İmran 3/ 14.

⁵¹ Bkz: Kocacık, *Aile İçî İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet*, s. 111.

⁵² Hüseyn Peker, *Din ve Ahlak Eğitiminin Psikolojik ve Metodik Esasları*, Samsun 1991, s. 48.

cevaplama gibi tutum ve eylemlerle çocuğa yansıtılmalıdır. Nitekim Hz. Peygamber, çocuklarla ilişkilerde sevgiyi esas almış, onlara sevildiklerini hissettirmeyen babaları 'kalbinden merhamet sökül-müş kimseler'⁵³ olarak nitelendirmiştir. Bu ilkeyi zaafa uğratacak söz ve davranışlardan uzak durulmalı, iletişim sırasında çocuğa normal bir ses tonuyla seslenilmeli, olumsuzluklar karşısında baskı ve şiddet yerine yumuşak bir üslup kullanılmalı, her çocuğun farklı olacağı ilkesi göz önünde bulundurularak onu başkalarıyla kıyasla-ma yanlışlığına düşülmemelidir.

Çocukta sevgi potansiyeli 0-2 yaş döneminde hızlı bir şekilde gelişmektedir. Bu nedenle doğumdan itibaren çocuğa sevildiği hissettirilmeli, ancak sevginin dengeli bir şekilde yansıtılmasına dikkat edilmelidir. Çünkü sevgide dengesizlik ve aşırılık, çocukta çeşitli ruhsal sorunlara neden olabilir. Bencillik, şımarıklık, kibirlilik, anti-sosyallik, çevre tarafından sevilmezlik ve mutsuzluk sevgide den-gesizliğin bir sonucudur.

Anne babanın çocuğa olan sevgi, ilgi ve hoşgörüsüne sınır koymamasının neden olduğu bir diğer risk de aile ilişkilerinin çocuk için sıkıcı hale gelmesidir. Bu risk, sevgiyi karşılıklı yaşamakla, sevgiye saygı ve güven duygusunu katmakla önenebilir.⁵⁴ Sürekli sevmeye alışan çocuk 'sevgi oburu' olup doyumsuzluk hissine kapılabileceği gibi, sevginin hafiflemesi durumunda da terk edildiğini zannedebilir.

Sevgi, ilgi ve hoşgöründen yoksun bırakılarak ihmal edilen, bakım ve beslenme ihtiyaçları yeterince karşılanmayan, hastalandığına doktora götürülmeyen, arkadaşlarıyla oynamasına izin verilmeyen, evde rahat hareket etmesi engellenen bir çocuk, temel hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakılmış demektir. Ailede sürekli cezalandırılacağını düşünen çocuk, geçici bir süre baskıya boyun eğmiş gibi gözükse de, bulduğu ilk fırsatta içselleştirdiği şiddet duygusunu söz ve davranışlarıyla dışa yansıtmaya başlar. Anne baba tarafından katı bir disipline tabi tutulan ve geleceği adeta şansa bırakılan çocuk, bazen iyi bir okul ve arkadaş çevresi içerisinde gelişme imkânı bulurken, çoğu zaman da yanlış yapan grupların içine düşerek bir suç makinesi haline gelebilir. Çünkü böylesi bir çocuğun fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimi sorunludur.

Çocuk eğitiminde gözetilecek sevgi, ilgi ve hoşgörü gibi ilke-

⁵³ Bkz: Buhârî, Edep 18; Müslim, Fedâil 64.

⁵⁴ Fikret Kanad, *Kısaltılmış Pedagoji*, MEB Yayınları, Ankara 1966, s. 51-52; Abdurrahman Dodurgalı, *Ailede Çocuğun Din Eğitimi*, İFAV Yayınları, İstanbul 1996, s. 121.

ler, çocuğa uygulanacak disiplini engelleyici boyutta olmamalıdır. İsteklerini karşılama ve özgür bırakma adına çocuğu başıboşluğa terk etmek şefkat değil ihmalkârlıktır.⁵⁵ Ailenin sonsuz güvenine sığınarak başıboşluğa alışan çocuk, her istediğini elde etmeye çalışan bencil ve kural tanımaz bir kişilik yapısına bürünebilir. Sürekli kendisine hizmet edilmesini bekleyen ve başkalarının dikkatini çekmeyi amaç haline getiren bencil bir çocuğun başta kendi ailesi olmak üzere, toplumun diğer kesimleriyle sosyal ilişki kurması, ahlaki ve yasal kuralları öğrenip sorumluluk bilincine sahip olması zordur.

6. Özgürlük ve Disiplinde Dengeyi Gözetmek

Özgürlük, insan tabiatından kaynaklanan psikolojik bir gerçeklik ve insan davranışlarını yöneten köklü bir güdüdür.⁵⁶ Kişiliğin özünü oluşturan özgürlük, var olan seçenekler arasında bilinçli tercih yapma,⁵⁷ şahsiyetsizliğe götüren her türlü baskıdan uzak durma ve kendi kararını serbestçe verebilme yetisi anlamına gelmektedir. Eğer birey, kendine has düşüncelerinde özgürlük açısından yeterli bir gelişme kaydedememişse, onun hayatı *yarı bilinçli* olarak devam ediyor demektir.⁵⁸

Özgürlük, bireyin hiçbir değer tanımayıp tamamen kendi başına buyruk olması şeklinde anlaşılmalıdır. Çünkü bireyin özgürlüğü, başkasının özgürlük sınırına kadardır ve kimse özgürüm diyerek şiddet uygulayamaz.

Disipline gelince, bu kavram davranışların bir şekilde kontrol edilmesi anlamında kullanılmaktadır. Disiplin, bireyin istekleri ile toplumun ve çevrenin kısıtlamaları arasında denge kurma gereğinden kaynaklanmaktadır. Disiplin için önce davranışların doğruluğu ya da yanlışlığı hakkında çocuğu bilgilendirmek ve kuralların gereğini ona hatırlatmak gerekir. Bu konuda yapılacak sözlü telkinler, çocuğun yaşına ve kavrama düzeyine uygun olmalıdır. Ayrıca kendini geliştirmesi için çocuğa imkân tanınmalı, olumlu davranışları desteklenmeli, olumsuz davranışları ise muhtemel kötü sonuçları hatırlatılarak samimi bir şekilde eleştirilmelidir. Buna rağmen disiplin

⁵⁵ Bkz: Kınalızade Ali Efendi, *Ahlak-ı Alâî*, İstanbul tsz., s. 115; Dodurgalı, *Ailede Çocuğun Din Eğitimi*, s. 120.

⁵⁶ Fazlurrahman, *Ana Konularıyla Kur'an*, Çev: A. Açıkgöç, Fecir Yayınları, Ankara, 1987, s. 87; Krş: Bozkurt Güvenç, *İnsan ve Kültür*, 7. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul 1996, s. 306.

⁵⁷ Max Weber, *Sosyoloji Yazıları*, Terc: Taha Parla, İletişim Yayınları, İstanbul 1996, s. 122.

⁵⁸ Sri Aurobindo, *İnsan Gelişiminin Devridaimi*, Terc: Sedat Umran, Birleşik Yayınları, İstanbul 1996, s. 288-289.

lin sağlanamıyorsa, çocuk, kendisinin önemli gördüğü bazı şeylerden belli bir süre yoksun bırakılabilir. Örneğin disiplin kurallarına uymayan bir çocuğun harçlığı kısılabılır, televizyon izlemesi, arkadaşlarıyla oynaması, sevdiği bazı yiyecekleri yemesi, sinemaya gitmesi belli bir süre engellenebilir. Ancak bunda aşırılığa gidilmesi gerekir.

Disiplini sağlama yöntemi olarak çoğu zaman dayığa ve cezalandırmaya başvurulur. Elbette disiplinden kastedilen, söz ve davranışlardaki aşırılığı önlemektir. Bunu dayığa ve cezalandırma-ya başvurmadan da gerçekleştirmek mümkündür. Kaldı ki dayığın öğreticiliği az, etkisi de kısa sürelidir.

Disiplin amacıyla dayak, cezalandırma ve daha başka şiddet türlerinin uygulanması, çocukta zamanla 'şiddet alışkanlığı' yapabilir. Çünkü aşırı disiplinle sindirilen çocuk hatasını anladığından değil, dayığın acısından ve onurunun kırılmasından etkilenmektedir. Dolayısıyla çocuk dayakla eğitildiğinde, kazanılmış gibi görülen olumlu alışkanlıkların sürekliliğinden söz edilemez. Otoritenin olmadığı yerde çocuk tekrar eski haline dönebilir.

Çocuğu disiplinize etmede ödüllendirmenin cezalandırmadan daha etkili bir yöntem olduğu bilinmelidir. Ödül her zaman maddi değeri olan bir hediye değildir; güzel bir söz, olumlu bir yüz ifadesi, geziye götürme ve hatta kısa süreli alkış bile bir ödüldür.

Özgürlük-disiplin ilişkisi hassas bir konudur ve yeni nesil, özgürlük adına başıboşluğa, bilgisizliğe ve sınırsız serbestliğe terk edilmemelidir. Aile eğitiminde özgürlüğün kullanımı bireysel ve sosyal gelişim için ne kadar önemli ise, ölçülü ve dengeli disiplin de o kadar önemlidir. Sağlıklı bir aile hayatı, sınırsız özgürlükle değil, aile bireylerinin belli ilkeleri gözetmeleriyle yani dengeli bir disiplinle sağlanabilir.

Bazı anne babalar özgürlük adına çocuğu tamamen serbest ve kontrolsüz bırakırlar. Çocuğun doğru ya da yanlış hiçbir hareketine karışmaz, yanlışlıklarına aldırılmazlar. Bu durumda çocuk neyin doğru neyin yanlış olduğunu başkalarından ya da kendi başına deneme yanılma yoluyla öğrenmeye çalışır.⁵⁹

Aile içi şiddetin nedenlerinden biri de ailede erkeğin eşini ve çocuklarını sahiplenme duygusuyla onların özgürlüğünü kendi istediği gibi düzenlemeye çalışmasıdır. Bu anlayışa göre ailede bütün özgürlükler baba içindir. Anne de bazen kendini çocukları üzerinde otoriter bir güç olarak görür. Aşırı disiplinden yana olan anne baba-

⁵⁹ Aydın, *Ailede Ahlak Eğitimi*, s. 47.

lar, çocuğu belirledikleri kalıba göre yetiştirmek isterler. Çalışması, oynaması, yatması, okul ve arkadaşlarıyla ilişkisi sürekli denetim altında tutulan çocuğun bütün hata ve yaramazlıkları cezalandırılır. Cezalar çoğu zaman suçla orantısız ve aşırıdır. Bu durumda çocuk ya attığı her adımda yanlış yapma korkusu duyar ya da hiçbir cezadan çekinmeyip umursamaz bir tavır sergiler.

Disiplinde aşırılık olumsuz davranışı belki bir süre durdurabilir, ancak çocuğun doğruları öğrenmesini sağlamadığı gibi, çocuk ile doğru davranış arasında engel de oluşturabilir. Disiplinde öfke ve saldırganlığa yer verilmemeli, çocuğun özgürlüğü ve girişimciliği engellenmemeli, çocukların kendilerini rahatlıkla ifade edebilmelerine ve yeteneklerini geliştirmelerine fırsat tanınmalıdır.

Çocuğu aşırılıktan uzak bir disiplin anlayışıyla yetiştirme konusunda Hz. Peygamber'i örnek almak gerekir. Kendi çocuğu gibi yanında bulunan Enes, O'nun çocuklara yaklaşımına örnek teşkil edebilecek şu olayı anlatmaktadır: "Ben Rasülullah (s.a.v.)'a on yıl hizmet ettim. Bana hiç kızmadı. Bir şey için de; 'Niçin böyle yaptın? Şöyle yapsaydın ya!' demedi. Yaptığım hiçbir şey için beni ayıplamadı. O, ahlakça insanların en güzeliydi. Bir gün beni bir iş için göndermişti. Ben; 'Vallahi gitmem' dedim. Hâlbuki içimden O'nun gönderdiği yere gitmek geliyordu. Derken dışarı çıkıp oynayan çocukların yanına uğradım. Orada oyalanmışım. Birden Rasülüllah'ın arkamda kafamı tuttuğunu anladım. O'na baktığımda gülüyordu. Bana; 'Ey Enesçik, sana söylediğim yere gittin mi?' dedi. Ben de; 'Evet, gidiyorum ya Rasülellah' dedim ve söylenen yere gittim."⁶⁰ Bu rivayetten de anlaşılacağı gibi, Hz. Peygamber çocuklara karşı hoşgörülü davranmış, söylenilenin yapılması durumunda onları azarlama, kınama, tehdit etme ve küçük düşürme gibi tavırlarla aşağılamamıştır. Öyleyse çocuğun pek çok davranışı deneme yanılma yoluyla öğreneceği bilinmeli, onun ihmal ve yaramazlıkları normal karşılanmalıdır.⁶¹ Ayrıca yanlış davranış çocuktan ayrı tutulmalı, davranışın yanlışlığı uygun bir dille anlatılarak çocuğun önemsendiği kendisine hissettirilmelidir. Çocuğa ne özgürlüğü hiçe sayan aşırı sahiplenme ve mutlak otorite gösterilmeli, ne de sınırsız bir özgürlük tanınarak yaptığı her şeye onay verilmelidir; bunun yerine karşılıklı güven duygusuna dayalı dengeli bir disiplin anlayışı gözetilmelidir.

Özgürlük ile disiplin arasında sağlıklı bir denge oluşturulamadığında çocuğun sosyal çevresiyle sağlıklı iletişim kurabilmesi

⁶⁰ Müslim, Fedail 51.

⁶¹ Arslan, *Şiddet ve Çocuklarımız*, s. 27.

mümkün değildir. Bununla birlikte, disiplinde dengesizlik çocuğu mutsuz kılacak, mutsuzluk ise, büyük bir ihtimalle bireyi şiddete yöneltecektir.

7. Çocuğun Çevresini Kontrol Etmek

Çocuk şiddeti bazen aile dışındaki çevreden yani mahalle ve okul arkadaşlarından öğrenir. Özellikle akranlarının söz ve davranışları onun ilgisini çeker. Çocuğun sağlıklı bir sosyalleşme süreci gerçekleştirememesi durumunda, çevresinden öğrendiği şiddet içerikli söz ve davranışları denemeye kalkışması kaçınılmazdır.

İslâm inancına göre çocuk, dünya hayatının süsü ve Allah'ın bir emanetidir. Anne babaya düşen görev, o emaneti özenle koruyarak çocuğu ruh ve beden yönünden sağlıklı ve topluma faydalı birey haline gelmesine bütün gücüyle yardımcı olmaktır.

Sonuç

Her insan, korunmaya muhtaç olarak bir aile ortamında dünyaya gelir. Bireyin eğitimi ve toplumun değerleri ile biçimlenen aile ilişkilerinin şiddetten uzak bir şekilde gelişmesi, aile içi iletişimin ve sosyal hayatın barış, huzur ve mutluluk içerisinde devamı açısından son derece önemlidir. Çünkü şiddetin olduğu bir aile ortamında yetişen bireyin kendini gerçekleştirmesi, sağlıklı düşünmesi, olayları doğru algılaması, yanlışlıkları sorgulaması, ailesi ve çevresiyle uyum sağlaması mümkün değildir.

Aile içi şiddet, genellikle organ yaralanması, kalıcı sakatlıklar, cinsel işlev geriliği, bazı bedensel ve ruhsal hastalıklar, depresyon, uyku düzensizliği, bunalım, kişilik bozukluğu, intihar, boşanma, ölüm, yetenekleri gerçekleştirememe, ailede ve toplumda huzursuzluk gibi durumlarla sonuçlanmaktadır. Şiddet ortamında büyüyen bireyin şiddete bir sorun çözme yöntemi olarak başvurduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla şiddetle mücadelede sonuçlar üzerinde değil nedenler üzerinde durmak daha önemlidir.

Aile içi şiddetle mücadele konusunda şunlar önerilebilir:

1. Aile kurumunun sosyal, kültürel, ekonomik ve ahlakî yönden güçlendirilmesine yönelik projeler geliştirilmelidir.

2. Başta anne babalar, öğretmenler, ustalar, komutanlar, emniyet teşkilatı, ceza evi personeli, kısacası toplumun her kesimi şiddete karşı yeterince bilinçlenmelidir.

3. Şiddetle ilgili yanlış anlayışların düzeltilmesine ve toplumun aydınlatılmasına yönelik çalışmalarda bilim insanlarının, medyanın, sivil toplum kuruluşlarının ve eğitim kurumlarının desteği sağlanmalıdır.

4. Televizyonlar, aile içi şiddeti özendiren yayınlardan uzak durmanın yanında, aile içi şiddete karşı toplumu bilinçlendirici yayınlara ağırlık vermelidir.

5. Toplumda din ve ahlak eğitimi önemsenmeli, okul ders programlarında aile içi iletişim, sevgi, saygı, hoşgörü, uzlaşma, fedakârlık ve bağışlama gibi evrensel değerlerin işlendiği konulara daha fazla yer verilmelidir.

6. Çocukların başta Hz. Peygamber olmak üzere, iyi özellikleriyle bilinen kişileri model almalarına yardımcı olunmalıdır.

7. Çocuğun okul ve arkadaş çevresi ile ilgilenilmeli, silah ve bıçak gibi yaralayıcı aletlere, sigara, alkol ve uyuşturucu gibi alışkanlıklara ilgisinin olup olmadığı bilinmelidir.

8. Çocuk eğitiminde özgürlük ile disiplin arasında sağlıklı bir denge kurulmalı; dayak, azarlama, tehdit, aşışılama, evden kovma, odaya hapsetme gibi cezalara başvurmaksızın hatalar nasihatle düzeltilmeye çalışılmalıdır.

9. Valilik, belediye, müftülük ve halk eğitim merkezi gibi kuruluşlarda aile sorunlarının çözümüne yönelik hizmet yürüten *aile danışmanlığı* birimleri yaygınlaştırılmalıdır, halen faaliyet gösteren merkezlerin hizmetleri artırılmalıdır.

10. Evliliğe hazırlanan çiftlerin şiddetten uzak sağlıklı bir aile hayatı oluşturmalarına yardımcı olmak amacıyla değişik kurumlar tarafından aile eğitimi sertifika programları düzenlenmelidir.

11. Aile içi şiddetin nedenleri arasında bulunan cinsiyet ayrımcılığına karşı toplum bilinçlendirilmelidir.

12. Aile içi şiddeti önlemeye yönelik yasal düzenlemeler yapılmalı, şiddet uygulayanlara karşı etkili cezai müeyyideler yanında, toplumsal protesto yöntemine başvurulmalıdır.

13. Şiddete uğrayanın nereye başvuracağı konusunda kitle iletişim araçları yoluyla toplum aydınlatılmalı, mağdurların psikolojik ve tıbbî tedavileri yapılmalıdır.

14. Çocuklar şiddeti özendiren bilgisayar ve internet oyunlarından, yazılı ve görsel medyadan uzak tutulmalıdır.